

rustu.bozkurt@dunya.com

RÜŞTÜ BOZKURT

Hayatın temel dinamiğinin ilk adımı **"birikim"**dir

Zenginlik üreterek insanlara refah götürmek istiyorsak, çok sayıda girişimci insan yetiştirmek zorundayız. Girişimci insan yetiştirmemiz için de, aile içindeki tartışma ve sorgulama geleneğinden okula, okuldan toplumun sorunlarını ele alış biçimine kadar **"…kral çıplak" denebilen bir ortama ve iklime ihtiyaç var.** O zaman gerçeğe yakınlaşırız. O nedenle sorgulayıcı ve kendini yeniden üreten zihinsel birikim gereklidir.

Zenginlik üretiminin temel dinamikleri üzerine tartışırken, "…birikim ilk adımdır" denilmişti. Suyun varlığı doğal bir olay. Suyu bir arkta yükselterek, değirmenin oluğundan aşığı düşürüp çarkı çevirme insanın zihni birikimi oluyor. Suyu bir barajda biriktirirseniz, sulama ya da enerji üretimi ile zenginliğe dönüştürebilirsiniz. Var olan enerjileri bir yerde biriktirdiğimizde, bir başka şeye dönüşme "potansiyelini" yaratmış oluyoruz.

Birikim çok geniş anlamlar içeren bir kavram. Zihni birikimden, sermaye birikimine kadar uzanan hayatın her anını yönlendiren, değiştiren ve dönüştüren olgulardan biri. Özellikle "zihinsel birikim", doğrudan "merakla" ilgili. Bir başka düzlem birikimi sağlamanın "etken ve edilgen" yönlerini kavrama. Üçüncü düzlem, sezgi, bilgi ve farkında olma boyutu, yani "anlama" bağlamı olarak ele alınabilir. Dördüncü düzlem, "bilgilerin fikirlere dönüşmesi" ve "projelere yöneliş"tir. Beşinci düzlem birikimin "besleyen ve engel koyan" özellikleridir. Altıncı düzlem "girişimci-birikim ilişkisi"dir. Yedinci düzlem, "uygulama, geri-bildirim" ile "ince ayarlar" yaparak ilerlemektir. Birikimin bu değişik düzlemlerini teker teker irdeleyerek, bir varlığı yarara dönüştürmede nasıl kullanabileceğimizi kavramaya çalışabiliriz.

ZİHİNSEL BİRİKİMİN ÖZELLİKLERİ

1. Zihinsel birikim "merak-odaklı"dır: Zihinsel birikimin özünü insan merakı oluşturur. Uyarılan merak, insanın "çevresini anlamasının" ilk adımıdır. Merak uyarıcıları, kimi zaman insana verilen bir değer olabilir. Bir başka zaman yaşanan "korku", "tehdit algılaması" insan meraklarını yönlendiren evrensel duygudur. O nedenle, her zaman insanın aradığı şey olan "güven" zihinsel merakın radarlarını daha geniş ufuklar taramaya yönlendirir.

İnsanoğlu "açlık" peşinde koşarken keşifler yapmış ve meraklarını geliştirmiştir. İnsanlar merakları peşinde yolculuk yaparken "zihni birikimlerini" artırma süreci de hızlanmıştır.

Merak düzeyini belirlemede genetik özelliklerimizin ne denli etkili olduğunu söylemek güç. Ama kültürel etkiler, çocukluktan başlayan yaşama tarzları merak düzeyini derinden etkiliyor, köklü biçimde oluşturuyor ve olgunlaştırıyor. Aile çevresi, yakın çevre, topluluk ya da toplumların genel kültürel değerleri, ekonomik gelişme düzeyi, eğitim-öğretimin etkileri hep insan merakını, giderek zihinsel birikimini biçimlendiriyor.

Şu hususu net olarak söyleyebiliriz, merak uyarılması, zihinsel birikimin nicelik ve niteliklerini besler. O nedenle iyi öğretmen, öğrencilerinde öğrenme isteği uyandırabilendir. Eğer, zenginlik üreterek insanlarımızın yaşamlarını kolaylaştırmak istiyorsak, toplumun bütün karar ve kurumlarında, merakları uyaracak, öğrenme isteği yaratacak olgulara dikkat etmemiz gerekir.

2. *Zihinsel birikim "edilgen" bir olgudur: Merak ve öğrenme isteği "etken" değil "edilgen" karakterlidir. Bir insan, kendisi öğrenmek istemiyorsa, ona hiçbir okulun, öğretmenin, araç-gerecin etkisi olmaz. Bütün sorun insanda "öğrenme isteği" yaratma. O halde, "hayata bakış açımızı" sorgulama ivedilikle görevlerimiz arasında yer almalı.*

Hepimiz okul çağlarında, başarısız olduğumuz derslerle ilgili bahaneler ürettiğimizi anımsar, "…biyoloji dersinde solucanın bağırsağını öğrenmek hayatta ne işimize yarayacak!" gibi itirazlara tanıklık etmişizdir. Bu itirazlarımız matematikten kimyaya bütün alanlara uzanıp gider.

Zihinsel birikim öğrenmeyle başlar. Bu nedenle, önce kendimizi neden ve niçin öğrenmemiz gerektiğine, neden zihni birikimin yaşamımızı kolaylaştırmanın önemli araçlarından biri olduğuna inandırmaya çabalamalıyız.

İnsan enerjisini verimli kullanmanın en etkin aracı, bir düşünceyi, fikri ve projeyi zihnimizde meşrulaştırmaktır. Bu açı-

dan bakıldığında, öğrenmenin ve zihni birikimin iki yönü vardır: Birincisi, "edilgen birikim"dir, hayatın içinde kendiliğinden oluşur. Diğeri "etken birikim" planlı, düzenli ve bilinçli arayıştır.

Bilginin, üretimde temel girdi olduğu günümüz ekonomilerinde, edilgen bilgi sorunlarımızı çözmüyor; çünkü sıradan kalıyor. Hızlı, etkin bilgi ve zihinsel birikim sağlamak gerekiyor. Bu da ancak ne yaptığımızı iyi bilme ve bildiklerimizi de yapma becerisi ile mümkün.

3. Zihinsel birikim sezgi, bilgi, farkında olma ve "anlamayı" içermeli: Bilgi önemlidir ama tek başına hiçbir anlam ifade etmiyor. Bilginin mutlaka anlamaya dönüştürülmesi gerekiyor. Sezgi, bilgi ve farkında olma dönüşür; ayrıntıdaki dinamikleri kavramaya yardımcı olursa "anlama" aşamasına geçilebilir.

Anlama, bilginin bir "yarara" dönüşmesidir. Kullanılabilir ve insan için değeri ve anlamı olan bir ürüne dönüştürülebilir bilgi anlayarak yapılan işin özüdür.

Bir bireyin, topluluk ya da toplumun "anlama düzeyi" aynı zamanda "üretim becerisi" düzeyinin de göstergesidir. Çünkü ayrıntı bilgisi, doğadaki varlıkları dönüştürerek bir ürün ortaya koymamızın en etkin yoludur.

***4.** Zihinsel birikim "düşünce ve fikirlere" ve "projelere" dönüşürse yarar üretir: Zihinsel birikim olan bilgi anlama ile kullanılabilir hale gelir, uygulama ile yarara dönüşür. Bu açıdan bakıldığında, zihinsel birikimimiz, tutarlı ilkelere dayalı, hayatın öz gerçeğine uygun düşünce etkin bir araç olabilir.*

Zenginlik üretimi, fikirler ve projeleri hayata taşımayı gerektirir. Zenginlik üretimi için insan ve sermaye kaynaklarını bir havuzda toplamayı, onları bir dizi işlemle beslemeyi, dönüştürmeyi, yarar üretebilen bir mal ve hizmet oluşturmayı içerir. Bu içerik, aynı zamanda olgunlaşmış, elenmiş, ayıklanmış ve kristalleşmiş bir fikre erişebilmedir. İyi bir fikir, çağımızın en etkin üretim girdisidir.

5. Zihinsel birikim "geliştirici" olabileceği gibi "engelleyici" de olabilir: Her olguda olduğu gibi, zihinsel birikimin niteliğine dikkat etmek gerekir. Her zihinsel birikimin "yarar üretmesi" beklenemez. Diğer olgular gibi, zihinsel birikimler de niteliklerine göre yarar ürettikleri kadar zarar da üretir.

Önyargılara, yerleşik doğrulara, kalıp düşüncelere, sorgulanmamış varsayımlara dayanan zihinsel birikim, uyum yeteneğini zayıflatır. Oysa evrim bilimcileri, canlıların uzun ömürlü olanlarının, en akıllıları olmadığı gibi, en güçlüleri de olmadığını, uyum yetenekleri yüksek olanların uzun yaşayabildiklerini söylüyor. Hızlı ve esnek olan canlılar daha uzun ömürlü olabiliyor. Örgütler de aynı. Hızlı ve esnek olanlar, birikim yeteneğini koruyup geliştirenler uzun vadeli geleceklerini güven altına alabiliyor. Tutucu değerlere sahip, değişmez iradeleri benimsemiş, ortak yarar üreterek geliştirmeyen, ortak projeleri hayata taşımayan ve sürdürülebilirliği güven altına alamayan kurumlar toplum için zenginlik üretemiyor.

***6.** Zihinsel birikimi "girişimci insan sermayesi" zenginliğe dönüştürür: Özellikle insan-odaklı bakıldığında, harekete geçirilemeyen birikimler de anlamlı olmuyor. Bir akarsuyun barajda biriktirilmesi, sulama ve enerji üretimine kullanıldığı zaman anlamlı olabiliyor. Aynı şekilde zihinsel birikimler, insan ve sermaye kaynağını bir araya getirerek bir "mal ve hizmet üretimine" dönüştürüldüğünde insan yaşamını kolaylaştırıcı olabiliyor.*

İnsan ve sermaye kaynaklarını üretimine dönüştürmenin olmazsa olmazı da "girişimci insan kaynağı." Zenginlik üreterek insanlara refah götürmek istiyorsak, çok sayıda girişimci insan yetiştirmek zorundayız. Girişimci insan yetiştirmemiz için de, aile içindeki tartışma ve sorgulama geleneğinden okula, okuldan toplumun sorunlarını ele alış biçimine kadar "…kral çıplak" denebilen bir ortama ve iklime ihtiyaç var. O zaman gerçeğe yakınlaşırız. O nedenle sorgulayıcı ve kendini yeniden üreten zihinsel birikim gereklidir.

7. Zihinsel birikim "geri-bildirim ve ince ayarla" sürdürülebilir sonuçlar yaratır: Zihinsel birikim, olumlu yönde hareket ederse mal ve hizmet üretimine dönüşür. Ters yönde hareket ederse, engelleyici etki yapar.

Zihinsel birikimlerin ne işe yaradığını sürekli sorgulamıyor, birikimleri besleyen kaynakların yararlıkları hakkında bir düşünce ve fikre sahip olmuyorsak, birikimlerimizi etkin kullanmamız mümkün olmaz.

Sürdürülebilirliği sağlamanın yolu, zihinsel birikimleri, geri-bildirim yöntemi ile irdelemek, yarar üretmeyenlerini bir yana bırakarak, üretici olanlarını geliştirmektir. Bu insan için birinci derecede önemli bir sorumluluktur. Mademki çağımız "düşünme, fikir üretme, fikirleri projelere dönüştürme ve proje-odaklı zenginlik üretme" çağıdır; o halde kendi zihnimize yatırım yapmalıyız. Zihni birikimlerimizi artırmak için gerekli emeği, zamanı, kaynağı ayırmalıyız ki, yaratmak istediğimiz sonuçlara yaklaşabilelim…

Bilginin, üretimde temel girdi olduğu günümüz ekonomilerinde, edilgen bilgi sorunlarımızı çözmüyor; çünkü sıradan kalıyor. **Hızlı, etkin bilgi ve zihinsel birikim** sağlamak gerekiyor. Bu da ancak ne yaptığımızı iyi bilme ve bildiklerimizi de yapma becerisi ile mümkün.